

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Társadalmi befogadás**(feltáró vélemény)**

(2010/C 128/03)

Előadó: **Brenda KING**

2008. december 18-i levelében Cecilia MALMSTRÖM uniós ügyekért felelős svéd miniszter az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján feltáró vélemény kidolgozására kérte fel az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságot a következő tárgyban:

Társadalmi befogadás.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció 2009. október 15-én elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. november 4–5-én tartott, 457. plenáris ülésén (a november 4-i ülésnapon) 130 szavazattal, 4 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az Európai Unió növekedési és foglalkoztatási stratégiájának a jövőben nagyobb figyelmet kell fordítania a társadalmi kohézió célkitűzéseire: ezt hangoztatja az Európai Bizottság által 2009. szeptember 29-én benyújtott új, ebben a témában készült jelentés. A Szociális Védelmi Bizottság jelentése megállapítja, hogy a szociális védelem önmagában nem elegendő a szegénység és a kirekesztés megelőzésére, ezért arra szólít fel, hogy helyezzünk nagyobb hangsúlyt az olyan célkitűzésekre, mint a gyermekek szegénysége elleni küzdelem, illetve az aktív befogadásra irányuló intézkedések támogatása.

A kirekesztés általában elsősorban a szegényeket, az alacsony képzettségűeket, a bevándorlókat és az etnikai-kulturális kisebbségeket, a fogyatékkal élőket, a magányosan élőket, a lakhatási nehézségekkel küzdőket és a hajléktalanokat sújtja.

Még ha a munka nem is teszi automatikusan lehetővé a kirekesztés és a szegénység kockázatának elkerülését, akkor is a foglalkoztatás a társadalmi befogadás legjobb eszköze.

1.2. A svéd elnökségnek szándéka, hogy mind uniós, mind pedig tagállami szinten felvegye a harcot a növekedést és a foglalkoztatást érintő gazdasági válság kedvezőtlen hatásaival. Kiemelten kívánja kezelni az olyan munkaerő-piaci intézkedéseket, amelyek minimálisra csökkentik a munkanélküliséget, csökkentik a kirekesztett emberek számát, és amelyek segítségével a közelmúltban munkanélkülivé vált emberek visszatérhetnek a munkaerőpiacra. Az elnökség egyszersmind meg akarja teremteni a hosszú távú és fenntartható munkahelyteremtés finanszírozásának alapjait.

1.3. A közelmúltban tartott G20-csúcstalálkozó következtetése szerint a tagállamoknak – és egyben az EU-nak is – sikerült idén új munkahelyeket teremtenie és régiakat megőriznie, ami azt jelenti, hogy számos polgár számára enyhíteni tudták a válság hatását. A tagállami erőfeszítések elsősorban a munkahelyek megtartására és a háztartások jövedelmének megőrzésére koncentrálnak.

1.4. Az EU-t érő kihívás azonban az, hogy sok aktív korú munkavállaló nem talál munkát, még a mostani gazdasági fellendülés

idején sem. Ráadásul egyes polgárok nem keresnek eleget ahhoz, hogy kikerüljenek a szegénységből. Következtetésként azt lehet levonni, hogy még a gazdaságélénkítésre szánt intézkedések ellenére is nőtt ez a csoport az elmúlt 18 hónapban, és hogy a recesszió szociális hatásai még nem érzékelhetők teljes mértékben.

1.5. Az EGSZB szerint kiemelt figyelmet kell fordítani a munkaerőpiacról leginkább kiszorultakra, még hozzá úgy, hogy erőfeszítéseket teszünk az aktív befogadás 2008 decemberében, a Tanács által megerősített közös elveinek végrehajtására. Az alacsony képesítésűek jutnak hozzá a legkevésbé az egész életen át tartó tanulási és szakképzési lehetőségekhez. Gyermekeiket nevelőkről (elsősorban nőkről), korengedményes nyugdíjasokról, fogyatékkal élőkről, kisebbségekhez tartozókról, bevándorlókról és fiatalokról van szó.

1.6. Az EGSZB a nyitott koordinációs módszer alkalmazását ajánlja a bevált módszerek feltérképezésére az alábbi területeken: váltás az oktatásból/szakképzésből a munka világába; váltás a háztartásból/polgári tevékenységekből a munka világába; a munkaerőpiac strukturális akadályainak kezelése és az általános társadalmi részvétel.

1.7. Az EGSZB szerint tény, hogy a szociális juttatások és a szociális védelem nagymértékben függ az állami finanszírozástól, amelyet a jelenlegi válság miatt számos tagállam csökkenteni akar. Az EGSZB ezért ellenez minden olyan kezdeményezést, amely veszélyt jelenthet a szociális védelem alapjául szolgáló és Európa számára sok haszonnal járó szolidaritásra. Olyan intézkedések mellett kellene dönteni, amelyek megőrzik a szociális védelem jelenlegi szintjét, egyszersmind kedvezően hatnak a munkába történő váltásra és a munka megtartására.

1.8. Az EGSZB szerint az egész életen át tartó tanulás és képzés fontos szerepet játszik a polgárok foglalkoztathatóságának növelésében, ugyanakkor rávilágít arra az ellentmondásos helyzetre, hogy éppen a legalacsonyabb képzettségűek jutnak hozzá legkevésbé az ilyen programokhoz. Az EGSZB ezért határozottan kéri, hogy gondoskodjanak arról, hogy valamennyi polgárnak joga és lehetősége legyen az ilyen programokhoz való hozzájutáshoz.

1.9. Az EGSZB egyetért az Európai Bizottsággal abban, hogy fontos a nemzeti és helyi szintű (ideértve a közigazgatási szervekre, szociális partnerekre és a civil társadalomra is kiterjedő) koordináció és együttműködés, és nemcsak a foglalkoztatás terén, hanem a lakhatás, az egészségügy és a területi integráció kapcsán is.

2. Háttér és kontextus

2.1. Az európai gazdaságokat és társadalmakat számos olyan kihívás éri, mint például az éghajlatváltozás, a technológiai fejlődés, a globalizáció és a népesség elöregedése. Az elmúlt évtizedekre jellemző fokozott munkaerő-piaci részvétel kedvező jelenség ugyan, mindemellett ugyanakkor nem csökkent az általános és munkavállalói szegénység és a jelentős munkaerő-piaci szegmentáció, és csupán jelentéktelen mértékben csökkent az aktív kereső nélküli háztartások aránya. Mivel azonban a jó minőségű munka jelenti a leghatékonyabb védelmet a szegénység és a kirekesztés ellen, ez a vélemény elsősorban a foglalkoztatás és a befogadás közötti összefüggésre koncentrálnak.

2.2. A pénzügyi válság a legfrissebb kihívás, amelyik lecsapódott a reálgazdaságban, és ennek eredményeként, valamint a lecsökkent kereslet és a kedvezőtlen finanszírozási feltételek miatt jelentősen romló munkaerő-piaci helyzet állt elő. ⁽¹⁾ A szezonálisan kiigazított munkanélküliségi ráta az EU27-ben 2009 márciusában 8,3 % volt, szemben a 2008. márciusi 6,7 %-kal. Ez a munkanélküliségi ráta alakulásában megfigyelt trend megfordulását jelenti, hiszen az EU25-ök rátája az azt megelőző években a 2005. márciusi 8,9 %-ról 2006 márciusára 8,4 %-ra, majd 2007. márciusra 7,3 %-ra csökkent. Bár a kép eltérő az egyes országok szintjén, a súlyos nemzetközi gazdasági visszaesés valamennyi tagállamot és a legtöbb ágazatot érinti. A leginkább érintett országok Spanyolország, Írország és a balti államok, ahol a munkanélküliségi ráta megduplázódott, illetve a balti államok esetében majdnem megháromszorozódott. Előrejelzések szerint tovább folytatódik majd ez a tendencia.

2.3. A szinte valamennyi tagállamban bevezetett és a legfrissebb válság leküzdésére szolgáló pénz- és adóügyi élénkítő csomagok célja az, hogy először stabilizálják a pénzügyi rendszert, enyhítsék a kedvezőtlen szociális hatásokat, majd elősegítsék a növekedés újbóli beindulását. Az egyes tagállami intézkedések köre nagyban eltér, de kiemelt figyelmet fordítanak az olyan politikákra, melyek célja a munkavállalók munkában tartása, a munkaerő-piaci visszatérés támogatása, a jövedelemtámogatás, a jelzáloghitelek védelme a tulajdonjog visszavétele ellen, a hitelhez jutás elősegítése, illetve a szociális és egészségügyi infrastruktúrába történő beruházás, mind a foglalkoztatás megerősítésének, mind pedig a szolgáltatásokhoz jutás javításának

⁽¹⁾ Lásd a foglalkoztatási csúcstalálkozó eredményeiről szóló 2009. június 11-i EGSZB-velemény 2.1. pontját; előadó: Wolfgang Greif (HL C 306., 2009.12.16.).

érdekeiben. ⁽²⁾ A svéd elnökség ugyanakkor úgy véli, hogy a válság leküzdéséhez szükséges intézkedéseket strukturális reformoknak kell kísérenniük az EU egyéb kihívásainak (például a demográfiai változásnak, a globalizációnak) a kezeléséhez, hiszen a válságot megelőzően – a viszonylag kedvező gazdasági helyzet ellenére – túl sok olyan európai nem jutott munkához, aki egyébként képes lett volna belépni a munkaerőpiacra.

2.4. *A svéd elnökség az alábbiakra kíván összpontosítani:*

2.4.1. *hogyan tudják a tagállamok közösen kezelni a munkanélküliség gazdasági válság nyomán fellépő gyors növekedését;*

2.4.2. *milyen hatékony reformokkal növelhető a munkaerő-piaci mobilitás, olyan intézkedéseket is ideértve, melyek elősegítik a munkavállalók visszatérését a munkaerőpiacra.*

A cél a válság rövid távú hatásainak ellensúlyozása és annak biztosítása, hogy a tagállamok megvalósítsák a magas szintű foglalkoztatás hosszú távú célkitűzését az új uniós növekedési és munkahely-teremtési stratégia keretében.

3. Foglalkoztatás és társadalmi befogadás

3.1. *A biztonságos váltások támogatása*

3.1.1. A váltás és a társadalmi mobilitás mindig is az élet része volt Európában. A globalizáció hozta változások még inkább olyan gazdasági és szociális kormányzati rendszereket tesznek szükségessé, amelyek aktívan, a különféle váltások és a társadalmi mobilitás mentén működnek. Az aktiválási, rehabilitációs és munkaerő-piaci reintegrációs stratégiáknak a szociális védelemmel történő összekötését politikai célként kellene felfogni. Az irodalom legalább ötféle váltásról tesz említést: ⁽³⁾ az oktatásból/képzésből a munkába; a különböző foglalkoztatási formák közötti váltások (ideértve az önálló vállalkozást is); váltás a foglalkoztatás és a háztartási/társadalmi tevékenységek között; a foglalkoztatás és a fogyatékoság között; a munka és a nyugdíj között. A cél az kell legyen, hogy meggyőzzük az embereket arról, hogy a váltás kifizetődő, és hogy aktív álláskeresésre ösztönözzük őket, egyszersmind biztosítva nekik a szükséges támogatást és megóvva őket az anyagi nélkülözéstől.

⁽²⁾ <http://ec.europa.eu/social/keyDocuments.jsp?type=3&policyArea=750&subCategory=758&country=0&year=0&advSearchKey=&mode=advancedSubmit&langId=en>. A következő teljes frissítés 2009 novemberében várható.

⁽³⁾ Schmid, G. (2002): *Wege in eine neue Vollbeschäftigung, Übergangsarbeitsmärkte und aktivierende Arbeitsmarktpolitik [A teljes foglalkoztatás, az átmeneti munkaerőpiacok és az aktíváló munkaerő-piaci politika felé vezető utak]*, Frankfurt: Campus Verlag.

3.1.2. A váltás az oktatásból/képzésből a munkába különös figyelmet érdemel, mivel a növekedés idején aránytalanul sok fiatal kiszorult a munkaerőpiacról, és most aránytalanul sokukat érinti a pénzügyi/gazdasági válság. ⁽⁴⁾ Manapság magasabb ugyan a fiatalok képzettségi szintje, a korábbi generációkkal összehasonlítva viszont később lépnek a munkaerőpiacra, kevésbé stabil a foglalkoztatásuk, és jobban ki vannak téve a munkaerő-piaci szegmentációnak és a munkanélküliségnek. Az EGSZB tudomásul veszi és üdvözli, hogy az Európai Bizottság *azonnali segítséget kíván nyújtani a fiataloknak*, ⁽⁵⁾ ugyanakkor kétségei vannak azzal kapcsolatban, hogy a magas színvonalú képzést és szakmai gyakorlatot lehet-e úgy értékelni és felülvizsgálni, hogy az hosszú távon is releváns maradjon. Az EGSZB a „Foglalkoztatás a kiemelt népességcsoportokban” című véleményében ⁽⁶⁾ ajánlásokat fogalmazott meg a fiatalokat érintő munkanélküliség leküzdésével kapcsolatban. Az EGSZB megismétli, hogy a bevándorlók, az etnikai kisebbségek tagjai, az egyedülálló szülők és az alacsony képzettségűek különösen veszélyeztetettek a munkaerő-piaci és a társadalmi kirekesztés szempontjából.

3.1.3. A foglalkoztatás és a háztartási/társadalmi tevékenységek közötti váltás leginkább a nőket érinti, illetve a munkaszerződés típusával és a munkaerőpiacon kívül töltött idő hosszával kapcsolatos lehetőségeiket. Ezért az EGSZB azt ajánlja, hogy erősítsék meg a nemek közötti egyenlőség biztosítását szolgáló intézkedéseket.

3.2. Integrált politikaformálás és végrehajtás, testre szabott intézkedések és jobb kormányzás

3.2.1. Az egyre több idevonatkozó tapasztalat révén a „váltást elősegítő jó politika” bizonyos jegyei rajzolódni kezdnek. Döntő szerepük van az ösztönzőknek és a támogatásnak. A munkaerő-piaci váltást elősegítő politikákat befogadási stratégiákkal együtt kell figyelembe venni, különösen akkor, amikor a munkaerőpiacról leginkább kiszorultakról van szó, akiknek további rendszeres támogatásra van szükségük. Az EGSZB egyetért azzal, ⁽⁷⁾ hogy a válság miatt sürgető és megkerülhetetlen olyan átfogó aktív befogadási stratégiák végrehajtása, melyek egyensúlyt teremtve ötvözik azokat az intézkedéseket, melyek célja befogadó munkaerőpiacok megteremtése, a minőségi szolgáltatásokhoz való hozzájutás, valamint a megfelelő minimáljövedelem biztosítása.

⁽⁴⁾ http://ec.europa.eu/youth/news/news1389_en.htm.

⁽⁵⁾ Lásd: „Közös elkötelezettség a foglalkoztatásért” (COM(2009) 257 végleges) 8.o.

⁽⁶⁾ Az EGSZB 2007. július 12-i véleménye a következő tárgyban: *Foglalkoztatás a kiemelt népességcsoportokban (lisszaboni stratégia)*, 5. pont, előadó: Wolfgang Greif (HL C 256., 2007.10.27.).

⁽⁷⁾ Lásd: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:307:0011:0014:EN:PDF>.

3.2.2. Ezért a munkaképes korú népesség jelentős része szempontjából, amelynek végre kell hajtania a munkába való váltást, az EGSZB üdvözli az érdekelt felek szorosabb bevonására és hatékonyabb nemzeti szintű koordinációra vonatkozó európai bizottsági ajánlást. ⁽⁸⁾ Az EGSZB ugyanakkor ajánlja az intézkedések személyre szabását is. Ez fontos, mivel az emberekhez „közeli” vagy helyi tanácsadás, amely ha nem is egyéneknek, de legalább bizonyos csoportoknak testre szabott megoldásokat kínál, nagyon fontos a reform szempontjából. A szociálgazdasági projektek és szervezetek gyakran elővasai olyan módszereknek, amelyek támogatják a munkavállalást, és új munkahelyeket teremtenek a munkaerőpiacról leginkább kiszorultak számára.

3.2.3. Az EGSZB azt is ajánlja, hogy a társadalmi párbeszédet kísérje civil párbeszéd is. Egyes tagállamokban már léteznek is az ilyen párbeszéd bizonyos formái. Mindez lehetőséget teremt a civil szervezetek számára, hogy tapasztalataikkal és ismereteikkel, valamint a kiszolgáltatott csoportokkal – szegénységben élőkkel, gyermekekkel, fiatalokkal, bizonytalan körülmények között élő családokkal, bevándorlókkal, etnikai kisebbségekhez tartozókkal, fogyatékkal élőkkel, idősökkel – ápolts szoros kapcsolataikkal fontos szereplőként részt vegyenek az európai társadalmi befogadás növelésére szolgáló politikák kialakításában. Kutatásokból kiderül, hogy a bevált gyakorlatok fontos elemét jelenti ezen a téren szolgáltatásokat nyújtók és intézményeik által biztosított minőség és professzionalizmus, melynek része az a tudás és képesség is, hogy bánni tudnak a hátrányos helyzetű csoportok tagjaival.

3.2.4. Az EGSZB egyetért az Európai Bizottság ajánlásával, ⁽⁹⁾ amely szerint ahhoz, hogy javítsunk a hátrányos helyzetűek munkaerő-piaci esélyein, jobb együttműködésre van szükség az állami szervek, az állami és a magántulajdonú foglalkoztatási szolgáltatók, a szociális intézmények, a felnőttoktatási szolgáltatók, a szociális partnerek és a civil társadalom között. Az EGSZB azt is ajánlja, hogy hangolják össze egymással a különböző típusú, például az egészségügyi, az oktatási és a lakhatási szolgáltatásokat, mivel ez a bevált gyakorlatok kulcselemének bizonyult.

3.3. A lisszaboni stratégia

3.3.1. Az EU lisszaboni stratégiája nagy hangsúlyt fektet az EU-n belüli társadalmi befogadásra. Fő célkitűzése egy olyan versenyképesebb gazdaság megteremtése, amely képes ötvözni a hatékonyságot, a több és jobb munkahely megteremtését, a szociális védelem magas szintjét és a nagyobb társadalmi és gazdasági kohéziót. Ez jelenti az európai gazdasági és szociális modellek alapját. A 2010 utáni uniós stratégiának egyértelmű jövőképpel kell rendelkeznie a társadalmat érintő legfőbb kihívásokat illetően,

⁽⁸⁾ Lásd: „Közös elkötelezettség a foglalkoztatásért” (COM(2009) 257 végleges) 13. o.

⁽⁹⁾ Lásd: „Közös elkötelezettség a foglalkoztatásért” (COM(2009) 257 végleges) 9.o.

és ehhez felülvizsgált eszközök kellene a foglalkoztatás és a társadalmi befogadás terén. Az EGSZB jelenleg a lisszaboni stratégia utódjáról szóló véleményen dolgozik.

3.3.2. A lisszaboni stratégia kiemeli, hogy a munkahelyteremtés miként épül nagyban az aktív foglalkoztatáspolitikákra, szilárd makrogazdasági keretre, a készségekbe és a kutatásba irányuló, illetve infrastrukturális beruházásokra, a szabályozás javítására, valamint a vállalkozói szellem és az innováció és támogatására. Mivel a munkaerőpiacok helyzete a gazdasági visszaesés következtében tovább romlik, további intézkedésekre van szükség, hiszen a recesszió leginkább az embereken érezteti hatását. A válság gyökeresen megváltoztatja majd az európai munkaerőpiacokat. Biztosítani kell a szükséges eszközöket a dolgozók és a vállalatok számára, hogy alkalmazkodni tudjanak a változó körülményekhez: megmaradjanak a munkahelyek, minden szinten fejlesszék a készségeket (főként az alacsonyán képzettek esetében), az emberek visszakerüljenek a munkaerőpiacra, és kialakuljanak a feltételek a munkahelyteremtéshez.

3.4. A rugalmas biztonság kezelésének koncepciója válság idején ⁽¹⁰⁾

A munkaerő-piaci rugalmasság és biztonság együttes erősítésére szolgáló integrált stratégiaként, illetve azok támogatására, akik ideiglenesen kívül rekedtek a munkaerőpiacon, az EGSZB úgy véli, hogy

3.4.1. a rugalmas biztonság még fontosabb és még inkább megfelelő megközelítésmód a jelenlegi nehéz gazdasági helyzetben, melyet növekvő munkanélküliség, szegénység, megosztottság és annak sürgető igénye jellemez, hogy ösztönözzék a növekedést, teremtsenek új és jobb munkahelyeket, és erősítsék a társadalmi kohéziót;

3.4.2. a rugalmas biztonság megvalósításához egyrészt támogató jellegű szociális védelmi alkotóelemekre, másrészt világos munkaügyi ösztönzőkre van szükség, nyitott és képesítést nyújtó, a többi alkotóelemet támogató munkaerőpiacokkal, olyan politikákkal ötvözve, amelyek a részvétel útjában álló akadályok elhárítására és minőségi munkahelyek létrehozásának ösztönzésére irányulnak. Ez hozzájárul majd a társadalmi kirekesztés és a szegénység kockázatának csökkentéséhez, minden polgár előtt – és főként a kiszolgáltatott csoportok előtt – megnyitva a munkaerőpiacot;

3.4.3. az európai foglalkoztatási stratégia végrehajtásának eszközét jelentő rugalmas biztonság közös elvei és a munkaerőpiacról leginkább kizorultakat célzó átfogó aktív befogadási stratégiák átfogó politikai stratégiát biztosítanak az olyan erőfeszítések összehangolására, melyek célja a foglalkoztatás hatásainak és a válság szociális következményeinek kezelése, illetve a gazdasági fellendülés előkészítése.

⁽¹⁰⁾ Lásd: *Rugalmas biztonság válság idején* – tanácsi következtetéstervezet, SOC 374 ECOFIN 407, 10388/09.

3.4.4. Az EGSZB üdvözli az uniós szociális partnerek arra irányuló megállapodását, hogy ellenőrizzék a rugalmas biztonsággal kapcsolatos közös uniós elvek tiszteletben tartását, és hogy levonják a tanulságokat. Ehhez hozzájárulandó, az EGSZB véleményt dolgoz ki a rugalmas biztonságról. ⁽¹¹⁾ Az EGSZB egyben felkéri a tagállamokat, hogy tegyenek erőfeszítéseket az aktív befogadás közös elveinek érvényesítésére, az Európai Bizottságot pedig a folyamat szoros nyomon követésére.

4. Szociális védelmi és társadalmi befogadási politika

4.1. A szociális védelmi rendszerek nagyban hozzájárulhatnak a társadalmi befogadáshoz, mivel figyelembe veszik, ha valaki nincs jelen a munkaerőpiacon, kedvező állami intézkedéseket is tartalmaznak, és a kollektív szolidaritás révén küzdenek az olyan feltételekkel, melyek korlátozzák az egyének és hátrányos helyzetű csoportok arra irányuló lehetőségét, hogy méltó körülmények között élhessenek. Az európai jóléti állam sikerére – különösen az egyenlőtlenségek leküzdését illetően – számos példa van, és ez a siker jól tükrözi a szolidaritásnak az Alapjogi Chartában elismert európai alapértékét. Az EGSZB szerint a szociális védelemmel szembeni legnagyobb kihívás most az emberek alapvető igényeinek mindenkire kiterjedő kielégítése (még akkor is, ha ezek alkalmazásukat tekintve országonként eltérőek), valamint a hasznos váltások megkönnyítése, ahogy korábban arról szó volt. Intézkedésekre van szükség, hogy megtérüljenek a váltások, és javuljon a foglalkoztatás a munkaerő-piaci problémákkal küszködő speciális csoportok számára, és a tagállami költségvetési bevételeik szintjének megtartása mellett az adminisztratív terhek csökkentésével csökkenteni kell a munkaadók nem bérjellegű foglalkoztatási költségeit, ki kell aknázni a – különösen az alacsony képzettségűek számára történő – munkahelyteremtésre nyíló lehetőségeket; csökkenteni kell a munkavállalást hátráltató tényezőket; többek között a második keresők adóterhének csökkentésével fejleszteni kell az adó- és ellátási rendszert, hogy megérje dolgozni; a munkanélkülieket saját vállalkozás indítására kell ösztönözni, például vállalkozói ismeretek oktatásával és mikrohitelleggel, hozzáférhetővé téve a részvételt elősegítő és lehetővé tevő szolgáltatásokat. A munkaképtelenek számára megfelelő jövedelemtámogatást kell biztosítani.

4.2. Az EGSZB hangsúlyozni szeretné, hogy a globalizációból eredő éles verseny és a gazdasági válság hatása miatt mindennél fontosabb, hogy elegendő szociális védelem legyen a szociális kockázatokkal (pl. a munkanélküliséggel) szemben, és hogy meg kell erősíteni a szociális védelemnek a gazdasági versenyképesség és a társadalmi befogadás érdekében végzett szociális

⁽¹¹⁾ Lásd az EGSZB 2009. október 1-i véleményét, „Hogyan alkalmazandó a rugalmas biztonság a szerkezetátalakítás kapcsán a fejlődés összefüggésében?”, előadó: Valerio Salvatore, társelőadó: Enrique Calvet Chambon (HL C 318., 2009.12.23., 1. o.).

beruházásként betöltött funkcióját. A reformok nem áthatják alá a szolidaritás elvét, amely a szociális védelem alapja, és amely eddig jó szolgálatot tett Európának. Másrészt viszont fontos a változás, és a szociális védelmi rendszereknek sem szabad elzárkózniuk a változás elől, ugyanakkor olyan koherens, hosszú távú és összehangolt szociális reformpolitikára van szükség, amely rövid és hosszú távon is képes védelmet nyújtani és támogatni a váltásokat.

4.3. Ezért mérlegelni kell, hogy a szociális védelem különböző elemeit hogyan lehet a társadalmi és a gazdasági kohézió szempontjából hatékonyabbá tenni. Ezzel kapcsolatban az EGSZB az alábbiakra hívja fel a figyelmet:

4.3.1. A felborult demográfiai egyensúly és a családokban bekövetkezett változások figyelembevétele

4.3.1.1. A legtöbb európai országban várható népességöregedés számos kérdést vet fel a társadalmi befogadás szempontjából. Számos országban hoztak már ezzel kapcsolatos intézkedéseket. A legnyilvánvalóbb kérdés, melyet azonban nem mindig kezelnek megfelelően, a nyugdíjas korúak növekvő aránya a népességen belül, illetve az egészségügyi és szociális szolgáltatások iránti fokozódó igény. Az EGSZB üdvözlözi az Európai Bizottságnak az idősödő munkavállalók foglalkoztatásának ösztönzésére, illetve arra vonatkozó ajánlását, ⁽¹²⁾ hogy adókedvezményekkel és más ösztönzőkkel serkentésük a keresletet és a munkahelyteremtést a gondozás területén. Az EGSZB úgy véli, hogy a korengedményes nyugdíjrendszerek leépítésére tett európai bizottsági javaslattal kapcsolatban intenzív vitákra van szükség a keretfeltételekről, a hatályról, a politikai kísérőintézkedésekről stb., nehogy még újabb szociális problémákat teremtsünk az idősek számára. Az EGSZB fontos anyagokkal járult már hozzá ehhez a kérdéshez.

4.3.1.2. A demográfiai helyzet megoldásának egy másik szempontja, hogy számos politikaterület, elsősorban a családpolitika, nem tesz eleget annak érdekében, hogy az emberek elképzeléseik szerint gyermekeket vállalhassanak. ⁽¹³⁾ Az EGSZB főként a politikai döntéshozók figyelmét szeretné felhívni egy korábbi, a családról és a demográfiai változásról írt véleményére. ⁽¹⁴⁾ Minden országnak olyan családpolitikára van szüksége, amely figyelembe veszi minden polgár akarátát (a gyermekekét is), értékeli a családi életet, foglalkozik a családok szétesésének, az erőszaknak, a szegénységnek és a társadalmi kirekesztésnek a főként a gyermekeket érő következményeivel, valamint jól ismeri a polgárok életét és vágyait. Ezért minden európai ország számára kiemelt fontosságú kell hogy legyen az átfogó családpolitika, összehangolva egymással a jövedelemnek, a gyermekgondozásnak, a szülők

minőségi, teljes munkaidős állásokhoz való hozzáféréseinek, a nemek közötti egyenlőségnek, az oktatásnak, a szociális és kulturális szolgáltatásoknak, a foglalkoztatásnak, valamint az infrastruktúra biztosításának és tervezésének kérdéseit.

4.3.2. A munkanélküliségi biztosítás optimalizálása és a beilleszkedés támogatása

4.3.2.1. A munkanélküliségi biztosítás fontos szociális juttatás, amely biztonságot nyújt az elbocsátott munkavállalók, illetve a munkanélküliek számára, különösen annak fényében, hogy a gazdasági válság hatására és a verseny nyomására szerkezeti átalakulások mennek végbe. Összegtől függően a munkanélküliségi biztosítás akár a gazdaság zökkenőmentes működésének tényezője is lehet, és megkönnyítheti a munkaerő-piaci mobilitást. Bizonyos országokban azonban a munkanélküliségi biztosítás csupán egy passzív juttatást jelent, és nem párosul tartós munkát garantáló továbbképzéssel vagy megfelelő rendszerrel a munkaerőpiacra való visszatéréshez (azaz váltás a munkanélküliségből a foglalkoztatásba). Általános elvként a munkanélküliségi biztosítási kiadásoknak aktívabb szerepet kellene szánni. Ennek érdekében – ahogy az már néhány országban gyakorlat – a biztosítás a munkaerő-piaci visszatérésről szóló egyéni megállapodásokra épül, melyek az ellátmányra való jogosultság előfeltételét jelentik. Ilyen esetben a hatóságok felelőssége, hogy megfelelő támogatási, integrációs és szakképesítési rendszert, illetve hozzáférést biztosítsanak más, a munkaerő-piaci hozzáférést lehetővé tevő szolgáltatásokhoz. A preventív elem is fontos. Ehhez elengedhetetlen a korai fellépés, hangsúlyozva a gyermekszegénység kezelésének szükségességét, és az egész életen át tartó tanulás hatékony politikáját kell követni, melynek keretében az életpálya során néhány átképzés is előfordulhat.

4.3.2.2. A váltás és a beilleszkedés más csoportok, például bal-esetek áldozatai, betegség miatt munkaképtelenné vált személyek számára is fontos (fogyatékoság miatti váltás a foglalkoztatásból a munkanélküliségbe). Ennek kapcsán először a jövedelemptőlás kérdése merül fel, másodsor pedig a munkaerőpiacra való visszatérés vagy a munkaerő-piaci hozzáférés. A jövedelem a független élet nélkülözhetetlen, de nem feltétlenül elegendő feltétele. Az idevonatkozó jogszabályok ellenére számos esetben még mindig túl kevés jelentőséget tulajdonítanak az emberek munkaerő-piaci integrációjának. A gyakorlatban gyakran bonyolult és nem megfelelő a munkahelykeresés vagy az újbóli munkavállalás során nyújtott tanácsadás és támogatás. Sem a jogosultság feltételei, sem pedig az ellátmány összege nem tarthatja vissza az érintettet attól, hogy funkcionális vagy munkaügyi rehabilitációs lehetőségekkel éljen, illetve hogy ismét munkába álljon. Éppen erre kell, hogy ösztönözzön. Azoknak a reformoknak azonban, amelyek a passzívról az aktív intézkedésekre helyezik a hangsúlyt, nem szabad szem elől téveszteniük a *Szociális Biztonság Európai Kódexében* és annak jegyzőkönyveiben lefektetett célokat. A megfelelő foglalkoztatás koncepciójának célja annak biztosítása kell, hogy legyen, hogy a munkanélkülieket olyan foglalkoztatási helyekre irányítsák, ahol a társadalom egészének javára a leghatékonyabban és a leghatékonyabban használják ki képességeiket és képzésüket. Azok számára viszont, akiknél nem jöhet szóba a munkavégzés, elegendő jövedelemtámogatásra van szükség, hogy méltó módon élhessenek.

⁽¹²⁾ Lásd: „Közös elkötelezettség a foglalkoztatásért” (COM(2009) 257 végleges) 9.o.

⁽¹³⁾ Lásd az EGSZB 2009. szeptember 30-i véleményét: „Munka és szegénység: a nélkülözhetetlen globális koncepció felé”, előadó: Nicole Prud'homme (HL C 318., 2009.12.23., 52. o.).

⁽¹⁴⁾ Lásd az EGSZB 2007. március 14-i véleményét *A család és a demográfiai változások* tárgyában, előadó: Stéphane Buffetaut (HL C 161., 2007.7.13., 66. o.).

5. Az egész életen át tartó tanulás és szakképzés támogatása

5.1. Az egyes tagállamokban eltérő szintek vannak és nagyon eltérő rendszerek működnek a szakképzés és a munkaerő-piaci továbbképzés terén. Az a tény, hogy a továbbképzés és a szakképzés terén az uniós polgárok szempontjából nagy egyenlőtlenségek vannak – a magasabban képzettek több képzésben vesznek részt szakmai karrierjük alatt, mint az alacsony képesítésűek –, nagy politikai kihívást jelent a globalizáció és a jelenlegi gazdasági visszaesés idején. Mivel a legalacsonyabb képesítésűek esetében a legnagyobb az áthelyezés vagy a munkanélküliség kockázata, az egyik legégetőbb politikai feladat annak biztosítása, hogy ez a csoport jobban és nagyobb arányban részesüljön oktatásban és képzésben. Ezért az EGSZB azt kéri, hogy minden polgár számára (és elsősorban a leginkább kirekesztett csoportok olyan tagjai számára, akik javítani akarják munkaerő-piaci lehetőségeiket) garantálják a képzéshez való hatékony hozzájutást.

5.2. Mivel a társadalmi, gazdasági, politikai és technológiai változásokhoz folyamatosan hozzá kell igazítani a készségeket, alaposan át kell gondolni az általános képzés tartalmát, különösen, ha az oktatást és a képzést jobban össze akarjuk hangolni a munkaerő-piaci igényekkel. Ezért mindenképpen 1) minden fiatal számára szilárd alapképzést kell adni, és 2) fel kell térképezni, hogy jelenleg és a jövőben milyen készségekre lesz szükség, ezeket helyi és/vagy nemzeti szinten elemezni kell, hogy látni lehessen a tagállamokon belüli, illetve az azok közötti különbségeket. Az EGSZB tudomásul veszi az Európai Bizottság *Új munkahelyekhez szükséges új készségek* című kezdeményezését, ⁽¹⁵⁾ amelyre részletesen reagál majd.

5.3. Az EGSZB egyetért az Európai Bizottság ajánlásával, amely szerint nem szabad, hogy a szakmai karrier a munkanélküliség élményével kezdődjön. Ezért nagyon fontos, hogy minden erre eltökélt és képes végzős diáknak felajánljanak továbbtanulási vagy szakmai gyakorlati helyet, és ösztönözzék is őket ezek elfogadására. Az EGSZB ezzel kapcsolatos további nézetei a „Foglalkoztatás a kiemelt népességcsoportokban” című véleményében olvashatók. ⁽¹⁶⁾

6. A lakhatás mint a társadalmi befogadás tényezője

6.1. A hajléktalanság a kirekesztés egyik legsúlyosabb formája. Az Európai Unió számos országa aláírt olyan nemzetközi szerződéseket és konvenciókat, amelyek elismerik és védik a lakhatáshoz való jogot: ilyen az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata (25. cikk); a Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi

Egyezségokmánya (11. cikk); az ENSZ Gyermekjogi Egyezménye (27. cikk); a nőikkel szembeni megkülönböztetés minden formájának felszámolásáról szóló egyezmény (14. és 15. cikk); az Emberi Jogok és Alapvető Szabadságjogok Védelméről szóló Európai Egyezmény (8. cikk); az Európai Szociális Charta (15., 16., 19., 23., 30., 31. cikk) és az Európai Unió Alapjogi Chartája (34. cikk, 3. bekezdés).

6.2. Európában a lakásválság 70 millió olyan embert érint, aki nem megfelelő lakáskörülmények között lakik. Ebből mintegy 18 milliót fenyeget a kilakoltatás veszélye, és 3 millióan hajléktalanok. A globális pénzügyi válság következtében ez a szám tovább nő, mivel körülbelül 2 millió európai család veszíti el otthonát azért, mert nem tudja fizetni jelzáloghitelét. ⁽¹⁷⁾ A tagállamoknak kiemelten kell foglalkozniuk ezzel a kérdéssel, hogy a polgárait, közülük is a legkiszolgáltatottabbakat érő hatásokat a lehető legkisebbre csökkentsék.

6.3. Az otthon elvesztése a társadalmi befogadással ellentétes helyzetet szül: a megfelelő és megfizethető lakhatás iránti kereslet előrelátható növekedését, a lakásbérleti szerződések tulajdonos általi felmondásával kapcsolatos biztonság romlását, a jelzáloghiteltek esetében a kényszerárverezés kockázatának növekedését és a kilakoltatások veszélyének fokozódását. Mindez a fiatalokat, az időseket, a munkanélkülieket, a szegényeket, a bevándorlókat, illetve az átlagos jövedelemmel rendelkező családokat érinti. Az EGSZB nyomatékosan ajánlja, hogy a lakhatás kérdésében ügyeljenek az egyenlő bánásmódra, illetve hogy hozzanak létre mechanizmusokat a kilakoltatások megelőzésére, különös tekintettel a leginkább kiszolgáltatott csoportok tagjaira.

6.4. Az EGSZB üdvözli, hogy a bevált módszerek cseréjére keretként a nyitott koordinációs módszert alkalmazzák, és hogy a 2009-es szociális nyitott koordinációs módszer fő tematikájául a hajléktalanságot és a lakhatással kapcsolatos kirekesztést választották. Ennek elmélyítését javasolja a meglévő uniós pénzeszközök megerősítésével az alábbi területekre vonatkozóan:

6.4.1. megfizethető és megfelelő lakások biztosítására szolgáló programok;

6.4.2. alternatív lakhatási megoldások kifejlesztését támogató programok és kísérleti projektek olyan új típusú szociális lakások kialakítására, amelyek figyelembe veszik a generációk közötti szolidaritást, a multikulturális szempontokat és a társadalmi kirekesztés kérdését – mindezt a helyi önkormányzatokkal, a civil társadalommal és szociális befektetőkkel kialakított partnerségek keretében.

⁽¹⁵⁾ Új munkahelyekhez szükséges új készségek: A munkaerő-piaci és a képzettségi igények előrejelzése és összehangolása, (COM(2008) 868 végleges.

⁽¹⁶⁾ Lásd a 6. lányszöveget.

⁽¹⁷⁾ Lásd: http://www.habitants.org/noticias/inhabitants_of_europe/european_platform_on_the_right_to_housing_2009.

6.5. Az EGSZB egyetért a Tanács és az Európai Bizottság megállapításával, ⁽¹⁸⁾ amely szerint a pénzügyi befogadás a lakáspiachoz való tartós hozzáférés előfeltétele, valamint hogy megfelelő támogatást és tanácsadást kell biztosítani azoknak, akiket kilakoltatás vagy a tulajdonjog visszavétele fenyeget.

7. A területi politika mint a társadalmi befogadás tényezője

7.1. A lakhatást biztosító intézkedéseket olyanokkal is ki kell egészíteni, amelyek egyes területekkel vagy földrajzi egységekkel foglalkoznak. A társadalmi befogadással kapcsolatos minden munka kihangsúlyozza, hogy léteznek hátrányos helyzetű régiók és helységek. Számos esetben infrastrukturális tényezők – például kevés (köz)szolgáltatás, intézmény, illetve munkalehetőség – okozzák az ilyen jellegű hátrányokat, amelyek adott esetben környezeti és szociális károkat okozhatnak. Az újabb kutatások fontos szerepet tulajdonítanak a helyi szintnek, bemutattva, hogy a problémák és a hiányosságok egymásra rakódnak, és így olyan helységek jönnek létre, ahol nem csupán az ott élők vannak kiszolgáltatott helyzetben, hanem ezért és egyéb más okból maguk a helységek is kiszolgáltatott helyzetűnek mondhatók. A tőkeberuházások hiánya – akár helyi, akár nemzeti vagy külföldi tőkéről van szó – tovább növeli a hátrányokat ezeken a területeken.

7.2. A politikai cél ezért az egyes területeken és régiókban levő egyenlőtlenségek elkerülése kell hogy legyen, illetve annak biztosítása, hogy a különösen hátrányos helyzetű területeket megfelelően ellássák. Ebből a szempontból fontos szerep hárul a helyi kezdeményezésekre, vagyis az olyanokra, melyek célja a lepusztult és elszegényedett helységek és lakóövezetek szociális rehabilitációja. Nem csupán tényleges infrastrukturális beruházásokról van szó, hanem a szociális és közösségi infrastruktúrák újjáépítéséről és az ilyen területekben rejlő szociális tőke kiaknázásáról.

7.3. A foglalkoztatás különleges jelentőséggel bír a térségi hátrányok felszámolásában. A helyi munkalehetőségek csökkentik a szegénységet, elősegítik a társadalmi befogadást, és erősítik a társadalomból kirekesztettek önbecsülését, önbizalmát és önfenntartó képességét. Növelik a helyben elérhető pénzügyi és egyéb forrásokat is. Ezzel szemben a szolgáltatásokhoz való hozzáférés alapkövetelmény a helyi szintű munkahelyteremtéshez. Nagyon fontos, hogy a helyi közösségek részt vegyenek az ilyen és ehhez hasonló kezdeményezésekben – például a helyi szinten működő mikrovállalkozások fejlesztésében.

⁽¹⁸⁾ Lásd az Európai Bizottság és a Tanács 2009. évi együttes jelentését a szociális védelemről és a társadalmi befogadásról, 7309/09, 2. rész, 8. bekezdés.

7.4. Az EGSZB-nek meggyőződése, hogy a társadalmi befogadás politikájának hagyományos területein túl további, új területekre és feladatkörökre van szükség. Ezeknek az aktív és integrált társadalom megteremtésére kell koncentrálniuk. Bizonyos mértékben jelentős átfedések vannak más politikaterületek struktúráival (például a lakhatás biztosításával, az alacsony képzettségűek támogatásával), mégis olyan területről van szó, amely önálló, konkrét és testre szabott politikát igényel.

7.5. Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság arra vonatkozó javaslatát, ⁽¹⁹⁾ hogy új uniós, foglalkoztatási célú mikrohitel-lehetőséggel serkenti és felgyorsítja a finanszírozást a mikrovállalkozások és a szociális gazdaság fejlesztése érdekében. Az EGSZB szerint prioritásként kell kezelni a területi politikát, amelyben részt kell venniük a tagállamoknak, a szociális partnereknek, az illetékes helyi szervezeteknek és helyi közösségeknek, ideértve a szociális gazdaságot is.

8. A sokféleség és a bevándorlók beilleszkedésének kezelése

8.1. Széles körben ismert, hogy a kulturális sokszínűség Európa jellemzője, de az európai társadalmak kormányzása nem mindig multikulturális. Az EGSZB szerint a társadalmi befogadásnak azzal is foglalkoznia kellene, hogy az európai társadalmak hogyan kezelik a kisebbségeket (pl. a romákat ⁽²⁰⁾) és a bevándorlókat. Különböző lehetőségek kínálkoznak ennek feltárására és javítására.

8.2. Az EGSZB szerint meg kell vizsgálni a „pluralizmusnak” és az „egyenlőségnek” mint a társadalmi befogadás feltételeinek ötvözését. A befogadó társadalom, a kisebbségek és a bevándorlók számára kihívást jelenthet, hogy tiszteljék egymás kultúráját és értékeit. Az EGSZB számos alapvető intézkedést javasol: a befogadó társadalom részéről ez olyan intézkedéseket feltételez, amelyek feltérképezik a bevándorlók hozzájárulásait, illetve azokat a tényezőket, amelyek diszkriminációhoz, hátrányokhoz és kirekesztéshez vezetnek. A kisebbségeknek és a bevándorlóknak is hajlandónak kell mutatkozniuk a befogadó ország normáinak és hagyományainak elfogadására anélkül, hogy feladnák saját identitásukat és kulturális gyökereiket. További részletek olvashatók az EGSZB „Foglalkoztatás a kiemelt népességcsoportokban” című véleményében. ⁽²¹⁾

⁽¹⁹⁾ Lásd: „Közös elkötelezettség a foglalkoztatásért” (COM(2009) 257 végleges) 11.o.

⁽²⁰⁾ EGSZB-velemény: „A kisebbségek integrációja – romák”, előadó: Anne-Marie Sigmund, társelőadó: Madi Sharma (HL C 27., 2009.2.3., 88. o.).

⁽²¹⁾ Lásd a 6. lábjegyzetet.

8.3. Hangsúlyozni kell a kultúrák közötti párbeszéd szerepét is – vagy a civil párbeszéd részeként, vagy önálló területként. Az ilyen jellegű tevékenységek lehetséges politikai céljai a következők:

- olyan folyamatok kidolgozása, amelyek bizalmat teremtenek egy közös jövő és olyan közös polgári értékek iránt, mint a tisztesség, a tolerancia, a szabadság és a demokrácia tisztelete, a nemek közötti egyenlőség, a szolidaritás és a társadalmi

felelősségvállalás; valamint annak elérése, hogy kialakuljon az összetartozás érzése és egymás kölcsönös tisztelete;

- a társadalmi befogadás erősítése a bevándorlók gazdasági, társadalmi és kulturális integrációjával;
- minden politika felülvizsgálata abból a szempontból, hogy „kulturálisan tisztességes-e”, ideértve a megőrzést és a diszkriminációt is.

Kelt Brüsszelben, 2009. november 4-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Mario SEPI
